

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Jöns Hansson*
 Härad: *Pönninge ö Luggude* Adress: *Vallåkra.*
 Socken: *Kristofra* Berättat av: *Densamme*
 Uppteckningsår: *1936* Född år *1848* i *Kristofra*

Uppteckningen rör	sid.
<i>Träsvideri.</i>	<i>1-2.</i>
<i>Kyrkligt.</i>	<i>2.</i>
<i>Bonsandakt.</i>	<i>2-3.</i>
<i>Bovete.</i>	<i>4.</i>
<i>Polatis.</i>	<i>5.</i>
<i>Kvarnen w. tväskboge.</i>	<i>6.</i>
<i>Lagdans.</i>	<i>6-7.</i>
<i>Dampstuga, -spelmanspengar, teaktning m.m.</i>	<i>7-9.</i>
<i>"Fastelansgille".</i>	<i>10.</i>
<i>Julgillben.</i>	<i>10.</i>
<i>Skudmakare.</i>	<i>10.</i>
<i>Kvinnornas kläder o. titlar.</i>	<i>11-12.</i>

Skriv endast på denna sida!

14 sid.

4685.

Bakning.

Matlagning

Biskötsel.

sid.

12.

13.

14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

Malmöhus län

Landskap: ~~Bönnebergs s. Luga~~

Upptecknat av: Jöns Hansson

Härad: Bönnebergs s. Luga

Adress: Wallåkra

Socken: Krivstofta Wallåkra

Berättat av: d.s.

Uppteckningsår: 1936

Född år 1848 i Krivstofta

Uppteckningen rör varjehanda förhållande här
i orten, desinierna närmast innan 1865.

Om hälsan håller, kan jag fortsätta att skriva
något mer, såsom t. ex. såsom spritsmug-
från Danmark, till kusten mellan Lunds-
bron och Hälsingborg, desinierna omkring
1870, och något mer om det intresserar.

Krivstofta den 16/3 1936 Jöns Hansson

4685

Tahfögel

Da jag läst om döderhulltarens och hans snidade gubbar i er årsbok, kom jag att erindra mig en träsnidare från min barndom och tidigaste ungdom som snidade föglar, jag härde nämna hans namn och brennivist, men det har jag glömt.

Fogelns kropp var som en ej så stor ploekud höna med en lång hals och huvud som liknade en gås, halsen var i en båge med näbbet vändt mot bröstet, fjädrarna i vingarna var fint utskurna av träspånar, och vingarna utbredda som till flydet och så en kort stjärt, något utbredd. För att undgå stötars hängde fögelen över det stora beudet i duglig stugan i ett fint snöre eller tråd ungefär fotsläng fäst i loftet och så fäst på ryggen i fögelens så att vingarna var utbredda i horisontal riktning.

Denna fögel singlade rundt fram och tillbaka mycket sakta, och sågs sällan stilla och var

Skriv endast på denna sida!

A.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag träffade för någon tid sen en äldre man som hade sett en sådan fögel i yngre dagar den hade två små ungar fästade under fögelns något större än träsnidare.

4685

Troligen mycket känslig för luftdrag. Den togs
mer en eller annan gång och avdammades, sär-
skildt till julen då den pyntades med något
något grönt, detta som mycket annat här de
till julstället innan julhelgerna.

I ^{min och ungdoms} barndom omkring slutet av 1830 talet var folk-
ket mycket mer kyrkliga än i vår tid. Samman-
tiden vid vackert väder kunde vi få se i syn-
nerhet de äldre kvinnorna värdigt gå till kyrkan
med bädda händerna knutna om dess vite
~~mäsklens~~ salmboken och den vite näsduken
ovanpå under tunnarna, och i den instuckt
en liten lavenderbukett som vi yngre kat-
lade luttas gott.

I min barndom var barnen mängenstädes av
föräldrarna tillhållna att läsa morgon och afton
bön, samt någon salm.

2.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kyrklighet

Hemskolan

4685

3.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3) Mina föräldrar var födda något in på 1800 talet
hade en salmbok, inbunden med läderspärrar
i två delar, den ena delen innehöll salmerna, och
den andra delen evangelierna m.m. och så på den
ena pärmen av båda böckerna var ett hjertu med
karterna inpressat i läderspärren, och så på
dessa hjertan var inpressat i lädret rätt så stora gamla
all dags bokstäver der vi kunde läsa först på salms-
boken. Bök och hjertu jag dig givver, och din vänd
till döden bliver, och så på den andra boken
Tack minn vänn som den ora boken gav, den
skall jag läsa till jag lägs i grav.
och så ett fodral stort nog till båda böckerna.
Det var fler familjer som hade dessa böcker.
De blev troligen ej tryckta, och och utgivna vidare
ty jag såg dem icke då jag blev äldre.

Bovete

4) Bovete var en växt som odlades mycket
förr i tiden, innan potatisen blev från utlandet
införd till Sverige, enligt vad mina fäder och för-
fäder berättat. Jag har ej sett det odlas sen den
terra och varma sommaren 1868 på ett litet stycke
i närheten där jag var, och således för nära 70 år
sen då det blev rätt så bra. Det var mycket känsligt
för frost, så det såddes sent på våren, det heter i en
gammal vår och sommarsång, bovet bortgöt av
frost om natten. Det blev ungefär alnehögt och
grenade ut sig, liksom senap, men var ej någon
baljväxt, frön sät här och där på grenarna som
var stora som vanliga nielar, men ej rundla
utan trekantiga, liksom korn skalades på kvar-
narna till korngryn, skades bovet till grynn
Det heter i den gamla majvisan i ett vers. Giv mjölka
och smär och osten söt, bovet till bovetegröt.

5)

4685

5.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Enligt Fryxells Svenska historia blev potatisen
 införd från utlandet hit i omkring mittens
 av 1700-talet av Jonas Alströmer. På avtag
 bovete-odlingen alltmer isynnerhet som det
 blev ofta misväxt. iföljd av köld. Enligt
 vad mina fäder och förfäder berättat, var
potatisen mycket tillrädd de första åren
 så att de delades vid måltiderna till tjänste-
 folket: så att drängerna fick 4 potates och pigan
 3. men varierade något efter storleken, och så
 var det en bred omkring alnslång bräddbit
 på bordet, varpå det grova saltet gnedes fint
 med en avrundad grästen, och i detta salt
 doppades potatisen då den äts, och så äts
 det grovare och dertill, potatesen ansågs nästan
 de första ^{åren} som sovet (kött eller fläsk) Jägarnas
 gullt då de saltade det hemmaga järnades smöret med

Skriv endast på denna sida!

Färdant salt

Det firpulviserad lörda saltet kom
 Till mycket senare i bruk

6) S. Kåne
Königsbergshagens 4685
Königsberg
Mina föder berättar att då det anlades en träsk-
loga av ättad lera, skulle det lägga något under

Upp. Jön. Kåsson
Ber. Kåsson
född 1848 i Kistoftr.

6.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

lera några benkranier, av häst och nötkreaturs hud
gju fler dess bättre, så att det blev något tunnrum
under, för att logan skulle bli lätt att träska på
med plejelen, då släcken lyftes något upp av sig
sjölv sen då leran torkat något hade den s. k.
lölämma, som var en alnsläng tjock plank-
bit, med ett träskäft sett snett i planken
och med ^{den} lämmades logan varje dag för att
leran ej skulle spricka. När så logan var i
det närmaste Torr var det en sed att ungdom
en skulle dansa på den, som egaren gärna ville
för att logan skulle ^{bli} riktigt lera. I min barndom
och tidigaste ungdom, på 1850 och 60 talet dansade
ungdomen, rarycket på en loga vid sommartiden.
Vid pingst och midsommar hängdes lakan vid

Kranier under
tröskloga

Lofdens

sidorna för att dölja kalmen och säden och så
"pryddes logen med något grönt. På höranin
något framåt i Tielens ansågs det simpelt att
som ett dans på en loge. De bönder som ha-
de en lämplig bostad för en allmän dans, var
det nästan en skyldighet att upplåta sin
bostad en eller annan gång dertill, och så
var det två eller högst tre ungherrar som gick
ut att tinga dansstuga hos någon bonde
lyckades ^{det ej} på ett ställe gick de till någon ann-
nan. Det dansades ej så ofta i den tiden efter
som de kom till dansstugan, efter som de kom
skulle de erlägga spelmannspängar som var
en riksdaler 25 öre, flickorna var alltid fria
för att betala något. Så var det en äldre ung-
herre som sat vid översta bordet och tog
emot pängerna på en tallrik och så fick

g)

4685

9.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Detta skall jag detta skall vara tillställarna skäl
hurra skam för den som ickes tillställarnas
skäl vill dricka hurra hurra den skälen var bra
drick rent uti botten för så ämnar jag
hurra hurra hurra.

Så sjöngs det en annan visa så lyddande.

Dricken om drickern om låten skälarna gå
och låtom oss lusiga vara, för i afton så äro
vi församlade här, men karhända aldrig
mera. Men om era vägar skulle gå oss så när
vid våra hus eller gårdar, så varen så bra och
hälsa uppä och skam för den som svikern
och så fick flickorna kaffe med kakor som
nässan endast var veteskorpas.

Så anmälde tillställarna att ^{det} var flickornas dans
då de skulle bjuda upp gossarna tre danser.

Så fort gick dansen till kl. 3-4 på morgonen.

Skriv endast på denna sida!

Det sjöngs även när vänskaps skäl hurra

4685

10) För att flickorna fick gå utom inträde på de allmänna danserna skulle de göra s.k. fastelansgille merändels, lördagen innan fäste fastelands söndag, då de köpt hem vetebullar som skars i fyra delar i soppskiälar, och slops kokhet mjölk på, detta äts gemensamt av skolan med harskedar, då gossarna sejs bränvin dertill. Gossarna fick erlægga något spelmanspänger till dansen, det var fritt för vem som helst ^{och gossarna} besöka dessa fastelansgillen. Så var det böndernas barn som ibland bjöd på julgillen, som då bland mycket annat även bjöds på en anättid mat, då fick det ej andra komma än de som var bjudna, även kunde några tjänare bli bjudna, särskildt dem som som tjänade mer än ett eller flera år på samma ställe. Se dansades efter musiken som även bekräftades av inbjudarna

Skriv endast på denna sida!

10.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Per 1860-70-talet var det s.k. spröslanarkare som gick omkring och sålde harskedar i hel och halvbusins vis. de tillverkades av nötkreaturs horn som uppsmjökades i kokhet avttan då blev dufft att tälja och kunnat.

4685

På 1860 talet och något in på 70 talet fanns ej
 ordet strejks eller ordet lokout till, icke heller fack-
föreningar, men så desförinnan, bildades i städerna
 arbetsföreningar med sjukkassar, se dan bildades
 även på landsbygden, sådana föreningar som på
 1870 talet tog initiativet till att på landsbygden
 anslade kvinnorna, en titel och beklädnad som
 något utgämnade klyftan, mellan de s. k. överklass
 och underklass, då huvudbonaden blev hatten, och
 titelen blev fru och fröken. men så i början var det
 en del något till ären komna ogifta kvinnor som
 titulerades mamesäll. dessa tog anställning hos
 bönder och ärvän herregårdar, där de kallades hus-
 håls mamesäll. men det varade ej länge, för än de
 titulerades fröken, eller fru ifall de gifte sig.
 De förmågnare bondkvinna, antog ej hatten
 som huvudbonad, de behöll den fina silkes-
schalliten

Skriv endast på denna sida!

 //
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

 De förmågnare bondkvinna vilte ej gärna
 tituleras fru, källre, nor furmor och mormor

12)

Skane
Rånbergs chagare led
Könstofta Sn 1796

4685

uppl Jöns Laurson
Vattåkra
By Dronning
g. 1848
Könstofta

De ansåg det under sin värdighet att avlägger den
och det räckte ända in i vår tid, så att man
ännu kan få se en eller annan 80 års gumme
med silkes och halletten, särskildt vid festliga
Tillfällen.

Ända till mitten av 1860 tulet bakades ett bröd
sivväl fint som grovt i den tegelmurade bakaug-
nen. Till julhögtiden bakade bönderna så mycket
att det häst skulle räcka till präste, ett eller
annat boninshus, var så smalt att bakaugnen
som räckte från den tegelmurade spisen och till
yttre väggen var förliten, så att den var utökat med
en grästens mur något mer än en aln utom yttre-
väggen, som halmtaket räckte utöver.

Allt finare vetebröd hämtades ^{här i orten} från Landstern
av kageqvinnor som de kallades och såldes i orten
två eller tre gånger veckan.

Skriv endast på denna sida!

12.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På de större ställen bakades så att tiggare kom och fick
julbröd. Även skänkebröds ärens skulle ha julbröd
bröd ett stycke fläsk något smår ett halft stopp
brännvin, som förmanne på rusthållst skuldsade hem
till dem.

13)

4685

13.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

All mat kokades och stektes på den tegelmurade
 köksspis, det var två eldstäder, det var järnben
 under kok och stekpannorna som det eldades under
 potatisen räskalades ej annat än till köttsoppar till
 den kokta potatesen, äts säll sonderskurit på sälleräden
 der de fick ta så mycket som behagades, av den kokta
 potatesen som skalades och stektes med fläsk som
 till var och en delades på små lertallrikar, kniv
 fick de hålla sig sjelu med den stekta potatesen
 äts ur pannjärnet med hornstredarn gafflar
 användes ej annat än vid högtidligare tillfällen
 år 1865 öppnades Landskrona och Hälsingborgs
 järnväg för trafik, något dessförinnan började utkomma
 större och mindre gjutjärsspisar med bakung
 så blev det så kallade fin bakerier i stads-
 samhällena, och så småningom skaffade sig
 även bönderna sådana järnspisar.

14) Det heter i en gammal vår och sommarsång.

Bina suga blommanans kraft, de gnagar samman
den sköna saft, vi konung kalla, de nyttigast
är av insekter alla.

Bisköttsel har jag ej kommit att egna mig åt
någon tid, så att frågelistan nu sändt
mig, kan jag ej svara något på.

Järnbruk, julsedar vid skeppelse m. m. har
jag bestigit fört för något mer än ett år
som då jag korrespondera med en amanuens

Hurt Frankmann. Som synes av min skri-
velse darrar jag något på handen så det går
bäst att skriva med blyerts. Jag kan se att
lära och skriva utan glasögon som jag ingen tid
bekört använda, men så har hörseln blivit
något sämre på senare tiden.